

KAI ELINA
HIRVONEN

ROMANAS

BAIGIASI
LAIKAS

Suomijos
Metų knygos
apdovanojimas

baltos lankos

Elina Hirvonen

Kai baigiasi laikas

Iš suomių kalbos vertė Urtė Liepuoniūtė

baltos lankos

Versta iš:
Elina Hirvonen, *Kun aika loppuu*, Werner Söderström
(WSOY), Finland, 2015

Redaktorė
Auksė Žiūkienė

Korektorė
Romėna Račkaitytė

Maketuotoja
Eglė Jurkūnaitė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

This work has been published with
the financial assistance of FILL –
Finnish Literature Exchange.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: perduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-479-075-1

Copyright © Elina Hirvonen and WSOY
Published by arrangement with Bonnier Rights Finland, Helsinki.
© Urtė Liepuoniūtė, vertimas į lietuvių kalbą, 2018
© Baltų lankų leidyba, 2018

4

Pro apsiaustą prasiskverbė šaltas vėjas. Dar tvirčiau į jį susisupu ir bandau skambinti Aslakui. Noriu įsitikinti, kad jis tikrai ateis, kad neplanuoja atšaukti sugalvojęs kokią nors priežastį – tokią neįtikinamą, kad tai tik dar labiau pabrėš, kaip mažai pagarbos jis teįaučia mudviem su Ėriku.

Taip dažnai nutinka. Mes pasikviečiame Aslaką į svečius, jis pažada ateiti, tačiau neateina. Mes apsimetam nusivylę ir svarstom, kada kitąkart būtų patogų pasimatyti, ir kartu jaučiamės kalti dėl to, kad mums palengvėjo.

Susitikimai su Aslaku – sudėtingi ir nesmagūs. Aš visuomet viliuosi kažko, kas niekada neįvyks, o Ėrikas būna nepataisomai korektiškas. Net ir Aslakas stengiasi, – kai jo tokia nuotaika, – atlieka suaugusio sūnaus vaidmenį. Po tų susitikimų Ėrikas susisuka suktinę, nors dar prieš trisdešimt metų nusprendė mesti jas rūkyti. Aš išeinu pabėgioti tamsiame miške ir bėgu tol, kol pasaulis apsitraukia migla, it būčiau apsvaigusi.

Vis vien kaskart iš naujo rengiu susitikimus, kurių garsiai išsakytas tikslas – prablaškyti Aslaką ir parodyti, kad jis mums rūpi. Nutylėtas tikslas – kad kas nors galų gale pasikeistų.

Per Motinos dieną sugundžiau Aslaką vėlyvaisiais pusryčiais miesto centre. Rezervavau staliuką naujame restorane, įrengtame

vietoje seno banko laukiamojo, priešais išdidžiai vaikštinėjo žuvėdros, o viduje sėdėjo stilingai apsirengusios šeimos, kurių net ir mažieji elgėsi gražiai.

Aš buvau apsirengusi jūros žalsvumo šilkinę suknelę, Ėrikas mūvėjo kostiumines kelnės ir vilkėjo geruosius marškinius, Aslakui taip pat buvau nupirkusi naują megztinį. Jis pasirodė riebaluotais plaukais ir išblyškęs it drobė, apsilvilkęs nusitrynusius, prakaitu atsiduodančius marškinėlius.

– Negali būti, kad atėjo šitaip atrodydamas, – sušnabždėjo Ėrikas, tačiau aš apkabinau Aslaką. Tądien dangus buvo giedras, vėjas kvėpėjo jūra, ir aš buvau nusprendusi būti laiminga mama.

Suėmiau Aslaką už pečių ir nuvairavau į restoraną. Ėrikas tipeno šalimais nudūręs žvilgsnį į grindis. Padavėja palydėjo mus prie stalo šypsodamasi, nors nuo Aslako sklido nosį riečianti smarvė.

Suvalgėm daug mažų užkandėlių, karštą pagrindinį patiekalą, sūrių ir desertą. Ėrikas visą laiką tylėjo, o aš čiaušėjau neužsičiaupdama ir šypsojau taip, kad skruostus paskaudo. Už Aslaką užsaciau visus valgius ir gėrimus, šventės proga – šampano, nors Ėrikas kilstelėjo antakius – jo nuomone, su Aslaku geriau buvo gerti vandenį. Sėdėjau viena ranka apkabinusi sūnų ir kalbėjau apie knygas ir filmus, apie kuriuos jis nieko nebuvo girdėjęs, apie muzikos grupes, kurių jis klausėsi prieš daugybę metų, ir dalijausi prisiminimais, tais keliais bendrais, apie kuriuos drįsau garsiai užsiminti.

„Ar pameni, kaip per atostogas surengėme dviračių žygį Kopenhagoje, judu su Ava sėdėjot vaikiškoje priekaboje ir valgėt melioną?“

„Ar pameni, kaip išmokai čiuožti pačiūžomis, kaip nustūmei pagalbinę atramą ir staiga aplėkei visą ratą?“

„Ar pameni, kaip užprogramavai pirmąjį robotą... kaip už dalyko atsiskaitymą mokytoja parašė dešimtuką?“

Kai baigėm valgyti, apmokėjau sąskaitą, šypsodamasi atsi- stojau ir nuėjau į tualetą, užsirakinau ir pratrūkau raudoti. Man sugrįžus, Aslako jau nebebuvo. Ėrikas laukė prie rūbinės, tylė- damas išėjo laukan pirma manęs.

Aslakas neatsako. Taip dažnai nutinka. Tuomet, kai bandau pa- raginti Aslaką prisiimti šiek tiek atsakomybės ir neapmoku jo sąskaitų, su juo neįmanoma susisiekti ištisas savaites, ir galiau- siai imu taip jaudintis, kad viską sumoku. Nesakau to Ėrikui. Jo nuomone, su Aslaku elgiuosi kaip su vaiku ir todėl jis yra kaip lizde įstrigęs peraugęs paukščiukas, nežinantis, kaip imti skristi. Palieku Aslakui žinutę ir nubėgu į metro stotį.

Prie durų klūpo sena elgeta, paduodu jai pinigų ir ji suo- miškai pasako „ačiū“. Krūpteliu.

„Ak tu, sentimentali nacionaliste“, – pasakytų Ėrikas, jeigu čia būtų. Jis mano, kad yra visiškai nesuderinama, jog pro elge- taujančius romus praeinu tarsi nematydama, tačiau visada su- stoju gatvėje pastebėjusi senutį suomį su puodeliu rankoje.

Atidžiau įsižiūrėjusi pamatau, kad moteris pasiraudoni- nusi išsišovusius skruostus ir aplink kaklą apsvyniojusi šalį kaip prancūzės prieš porą dešimtmečių. Valandėlę matau save jos vie- toje – su per plonu paltu, priešais pasistačiusią kartoninį puo- delį, net ir tokioje situacijoje bandančią atrodyti oriai.

Noriu pasikalbėti su savo dukra Ava. Ji gyvena Mogadiše ir niekuomet man neskambina. Net ir tada, kai vietą, kurioje yra apsistojusi, aukštų mūrų ir stebėjimo bokštų apsuptą salelę su užsieniečiams darbuotojams gyventi skirtais nameliais, subom- barduoja ir žūva jos kaimynas.

Aš visuomet esu ta, kuri paskambina, Ava ta, kuri pabaigia pokalbį. Ava išvažiuoja ir ilgai negrįžta, trumpam apsilanko Suomijoje ir suspėja pasimatyti vos kartą, o ir tą – tik greitomis, žvalgydamasi aplinkui, tarsi tikrintų, ar avarinis išėjimas atviras. Kol planuoju kitą mūsų susitikimą, bendrą žygį ar kelionę, tas kelias dienas, per kurias galėtume susipažinti iš naujo, Ava vėl išvyksta. Ji keliauja į šalis, kuriose pernelyg daug kraujo ir per mažai vandens, į pačiame karo įkarštyje paskubomis surestas stovyklas, jų išdžiūvusiomis gatvėmis laksto vaikai, kurių tėvai irgi gimė tose pačiose stovyklose.

Aš didžiuojuosi Ava. Mano duktė išdrįsta keliauti bet kur, ji su viskuo susidoroja. Norėčiau jai tai pasakyti. Dar norėčiau pasakyti, kad nebūtina visada su viskuo susidoroti, o kai nebėra jėgų, galima grįžti namo. Kartą pabandžiau.

– Nejaugi tu iš tiesų nesupranti? Kaip tik nuo namų noriu laikytis kuo toliau, – pasakė Ava, ir aš nusišypsojau – kaip nuo vaikystės esu išmokusi šypsotis, kai kas nors manyje sudūžta į šipulius.

Be abejo, aš myliu Avą. Ir ja žaviuosi. Vis dėlto žavėjimasis nėra toks tyras, kaip norėčiau. Ava – geresnė mano versija. Ji keliauja po pasaulį ir daro svarbius darbus, ir gyvena tokį gyvenimą, kokį ištisus metus maniau dar spėsianti pagyventi pati. Ava niekam nenusileidžia, kai reikia priimti sprendimus, ir nė neįsivaizduoja, ką reiškia, kai aistra išblėsta. Grįžusi namo ji gali užtrenkti duris ir tylėti, ji gali išvykti kada panorėjusi ir viena liūdėti savus liūdesius.

5

Ava neatsiliepia. Atsiveria metro stoties durys, į veidą plūsteli šiluma ir kampuose išdžiūvusio šlapimo tvaikas. „Man viskas gerai“, – galvoju. Daugybė dalykų mano gyvenime klostosi kone pernelyg gerai.

Trys jaunos merginos taip išsikėtojusios per visą eskalatoriaus plotį, kad nepavyks pro jas prasisprausti. Per pečius jos persimetusios blizgius maišelius su prabangių parduotuvių prekių ženklais, ausyse – deimantais puoštos ausinės. Iš jų veidų aiškiai matyti, kad neverta prašyti pasitraukti. Bandau įsivaizduoti į jų ausis plūstančius balsus: ar jos klausosi Bruklino gatvių, ar Maldyvų paplūdimio, ar gražaus vaikino kuždamos paslapties.

Mergaičių skruostai spinduliuoja sveikata, kūnai raumeningi ir dailiai treniruoti. Jos meiliai liečia viena kitą ir visa jų esybė alsuoja pasitenkinimu ir įsitikinimu, kad visi į jas nukreipti žvilgsniai – kupini pritarimo.

Prieš metus jauna mergina, galbūt tokio pat amžiaus kaip ir šios, Helsinkio metro nušovė tris žmones. Priešingai nei dauguma kitų šaulių, ji nepaliko jokių pėdsakų, jokios žinutės. Pasak įvykį tyrusių policininkų, apie ją buvo tiek mažai žinoma, kad atrodė, jog ji išvis neegzistavo. Jai buvo dvidešimt metų, nebaigusi mokyklos, nebuvo nei įsidarbinusi, nei bedarbė, tėvai buvo mirę,

ji gyveno iš mamos paveldėtame bute, su niekuo nesusitikinėjo ir nebuvo užsiregistravusi jokiuose socialiniuose tinklalapiuose, niekas neprisitatė kaip jos draugas. Kaimynai pasakojo, kad kartą per savaitę miške netoli namų ji užsiiminėjo orientaciniu sportu. Apie ją nebuvo žinoma nieko daugiau.

Kurį laiką jos nuotraukos mirgėjo visur. Jose buvo matyti liesa mergina ilgomis galūnėmis, neišsiskiriančio, bet dailaus veido: aukštais skruostikauliais ir didelėmis akimis, ramiu žvilgsniu ir nesišypsančia burna. Tos nuotraukos ilgai užsiliko mano atmintyje: galvodavau apie merginą tamsiame miške su lempute ant kaktos, bėgančią per tankius eglynus, mėlynių stiebeliais apžėlusiais takeliais – sklidiną balsų, kuriais nėra manipuliavęs joks žmogus. Įsivaizduodavau, kaip ji ieško vieno orientacinio punkto po kito ir grįžta į raudonų plytų namą miško pakrašty, į namus, kurie, pasak policijos, atrodė taip, tarsi juose niekas nebūtų gyvenęs.

Tai, kad mergina nepaliko jokios žinutės, jokio savo poelgio paaiškinimo, buvo stulbinama. Kažkaip stebuklingai pripratome prie žudymo. Pripratome prie nesaugumo jausmo, kurį sukelia smurtas, prie liūdesio, kuriuo visi norėdavo dalytis, prie žvakių jūros gatvėse ir mokyklų kiemuose, socialinių tinklų širdelių ir šleikščiai saldžių baladžių, prie šilumos, kurią žmonės po tokių įvykių bandydavo parodyti vieni kitiems. Pripratome prie susidūrimo su mirtimi ir kasdienybe tapusio nesaugumo, tačiau prie žudiko tylos – ne. Laikais, kai kiekvienas nuolat privalėjo skleisti kokią nors žinią, jokios žinutės nepalikęs žudikas atrodė kažkoks nesuvokiamai įžūlus. Ne todėl, kad žudė, o todėl, kad nė nepasivargino paaiškinti kodėl.

6

– Viltis – tai žmonijos esmė. Jei prarasime viltį dėl geresnės ateities, kas mums tada liks?

Priešais mane sėdi penkiasdešimt aplinkotyros studentų. Tyriausi, laimingiausi savo kartos atstovai, tie, į kuriuos visi mes dedame vilčių. Jiems nerūpi alkoholis ir cigaretės, jiems patinka važinėti dviračiu, nerti vąšeliu ir leisti laiką su draugais, apie laiką jie svajoja daugiau nei apie pinigus, jie trokšta ilgalaikių santykių ir bendraudami vieną užsienio kalbą keičia kita nesupainiodami žodžių, juolab minčių. Kiekvienas jų turi anglies dvideginio matuoklius ir kiekvienam priklauso saulės energijos bendrovių akcijų, ir jie žino, kad tinkamai pasirinkę iš aplinkos apsaugos gali ir uždirbti.

Jauna būdama tikėjau, kad veikdami drauge galime užkirsti kelią aplinkos katastrofai ir pasiekti taiką pasaulyje. Kai buvau šiek tiek vyresnė nei šie studentai dabar, Europos pakraščiuose žūstantys žmonės vis dar buvo naujiena. Dabar nebe. Egipte, Libijoje ir Sirijoje karas vyksta taip ilgai, kad niekas nebeprisimena, nuo ko viskas prasidėjo, Graikijoje išplito maliarija ir turistai ten nebekeliauja, pusė Ispanijos jaunimo emigravo į Argentiną ir Čilę, o dabartinis Švedijos ministras pirmininkas seniau buvo *skinas*. Beveik pusė Europos žmonių nustojo balsuoti rinkimuose. Tie, kuriems sekasi prastai, miršta nesulaukę šešiasdešimties, o

tie, kuriems sekasi geriau, gyvena privačiuose slaugos namuose, iki sukanka šimtas metų. Pripratom prie besniegių žiemų, nesibaigiančių liūčių ir potvynių, nors jų galybė visuomet nustebina. Pripratom prie pabėgėlių, keliaujančių iš vienos Europos šalies į kitą, ir prie to, kad naujos gyvenvietės atsiveria sienomis.

„Kiekvienas yra naudingas!“ – būdama jauna šaukiau per manifestą priešais Vyriausybės rūmus ir tikėjau, kad jeigu tik labai pasistengtume, jeigu išties darbščiai triūstume, pasaulis visiems taptų geresnis.

Kalbėdama jaunimui vis dar esu kupina vilties. Gal jiems pasiseks padaryti tai, kas mums nepavyko. Tai, kas dabar atrodo kaip nenumaldomas judėjimas susinaikinimo link, gali pasukti nenuspėjamomis kryptimis. Galime kurti ateities vaizdus, įsivaizduoti alternatyvius pasaulius, įvairias vizijas, iš kurių viena kada nors galbūt išsipildys. Kas žino. Žmonija galėtų nustebinti savo jėga ne tik susinaikindama, elgdamasi egoistiškai, bet ir tapdama išmintinga, priimdama pagrįstus sprendimus ir kurdama kažką nauja.

„Nėra nieko kvailiau, nei įsivaizduoti, kad visas pasaulis sukasi tik apie tave“, – pasakė mano močiutė, kai kartu keliavome tramvajumi ir ji atsistojo užleisti vietą žmonėms, kurie buvo už ją jaunesni, tačiau atrodė labiau pavargę.

„Tavo karta turi viską, ko dauguma pasaulio žmonių niekada neturės. Todėl jūs neturite teisės galvoti tik apie save.“ Močiutė augo mažame namelyje su vienuolika brolių ir seserų ir dar būdama maža dalyvavo laidojant du iš jų. Paaugusi ji dirbo fabrike, o vėliau – pagalbininke turtingo žmogaus namuose, ji keldavosi anksčiausiai iš visų ir eidavo miegoti vėliausiai, tačiau dėl vieno dalyko niekada nenuolaidžiavo.

„Jeigu gyvenime nori ką nors pasiekti, turi būti patenkinta žiūrėdama į veidrodį“, – pasakė ji, tada priešais nedidelį koridoriaus veidrodėlį prie plaukų prisitaisė voratinklio plonumo tinklėlį ir rūpestingai pasidažė blakstienas, kurios buvo taip dailiai užsiritusios, kad kitu laiku ir kitoje vietoje ji galėjo išgarsėti. Šviesiai rusvos odos pirštinaite aptraukta ranka močiutė gniaužė tramvajaus turėklą, nuo riešo sklido pikantiškų kvėpalų aromatas. Aš stovėjau greta ir siūbuojančioje transporto priemonėje bandžiau išlaikyti pusiausvyrą.

„Mano močiutė galėjo tapti kuo nors visai kitu“, – mažčiau. Ta mintis apsuko man galvą. Ji būtų galėjusi rašyti knygas arba vaidinti filmuose. Ginti persekiojamus žmones arba spręsti valstybės klausimus. Užuot visa tai dariusi, didžiąją gyvenimo dalį ji gamino maistą vyrui, kurio skonio receptoriai buvo tokie sugadinti, kad jis neskyrė žuvies nuo mėsos, ji blizgino sidabrinius šaukštus ir lygino marškinius, kuriuos reikėjo skalbti kartą per savaitę ir visada laikyti tvarkingai sukabintus. Vis dėlto močiutė visada elgėsi taip, tarsi būtų dariusi tik tai, ko ji troško. Jei gyvenimas ją ir nuvylė, šią mintį ji užgniaužė giliai savyje.

Universitete skaitau paskaitą tema, kuria kalbu visą savo suaugusiosios gyvenimą. Tai yra kodėl apie klimato kaitą diskutuojama taip, lyg čia būtų praktinis ekonomikos klausimas, nors iš tiesų pagrindinės problemos susijusios su etika.

– Jūsų karta sprendžia didžiuosius žmonijos etinius klausimus, – pradėdau paskaitą, ir studentai pakelia akis nuo skaityti skirtų prietaisų, žvilgsniai nukrypsta į mane – penkiasdešimt porų akių, ir jų skaidruma nušviečia visą patalpą.

– Ar toli nuo mūsų esančių žmonių gyvenimą laikome tokiu pat svarbiu kaip ir savąjį? Ar mums rūpi, kokiomis sąlygomis

gyvens ateinančios kartos? Ar turime teisę siekti trumpalaikės naudos nedidelei mažumai, neatsižvelgdami į tai, ką tai reiškia didžiumai žmonių dabar ir ateinančius dešimtmečius?

Rodau studentams nuotraukas iš Arkties, kur vietoj ledo sluoksnio žvilga skaidrus vanduo, iš Amazonės, kur atogrąžų miškų vietoje plyti išdžiūvusi žemė, ir iš Malio kaimelio, kurį pasiglemžė dykuma ir iš kurio nešinos vaikais iškeliauja moterys.

Studentai tyliai žiūri nuotraukas, pirštais glosto stalo kraštus, rimtuose veiduose vis dar matyti kruopelė vaikiško puatlumo.

– Dauguma jau nusprendė, kad vilties nebėra, – pasakau. – Tačiau puoselėti viltį tada, kai problemos atrodo neįveikiamos, yra svarbiausia.

Paskutinė nuotrauka iš Kanados. Joje – mėlynomis guminėmis pirštinėmis aptrauktos rankos, išteptos nafta. Iš viso pasaulio suvažiavę aplinkosaugos aktyvistai kartu su vietinių genčių nariais ir naftos bendrovės darbuotojais valo Arkties regione išsiliejusią naftą. Pažvelgiu į pamažu įsižiebiančius gatvės žibintus už lango, sučiaupiu lūpas į kietą šypsnį ir randu žodžius, kuriais ir pati noriu tikėti:

– Ar prisimenate šią katastrofą?

Keli studentai linkteli.

– Man tai buvo tam tikras lūžis, – tęsiu toliau. – Iki tol be galo be krašto kalbėjau ir rašiau, kad naftos grėžimas Arkties regionuose juos suniokotų. Ėjau į susitikimus su ministrais, valdininkais ir naftos bendrovių vadovais. Kiekvienas iš jų pažadėjo išsamiau susipažinti su mano pateiktais tyrimais. Jie šypojojosi man it vaikui. Kai šitai įvyko, buvau įsiutusi. Maniau, kad žmonija neturi jokios vilties. Norėjau išsikraustyti į atokiausią salelę ir gyventi joje viena. Ir vis dėlto pamačiusi nuotraukas žmonių,

iš įvairių pasaulio kampelių suvažiavusių drauge valyti naftos, supratau, jog viltį prarandame tik todėl, kad patys nebesugebame įsivaizduoti geresnio pasaulio, o ne remdamiesi tuo, kas iš tiesų galėtų įvykti.

Vilkdamasi paltą užmetu akį į telefoną. Ėrikas – Hitrou oro uoste.

„Greitai pasimatysim. Jau pasiilgau.♥“

Pagaliau, sulaukęs penkiasdešimt devynerių, mano vyras išmoko įterpti širdutę.

Mudu susitikome beveik prieš keturis dešimtmečius sename žvyro karjere. Ėrikas sukiojosi aplink ant kaklo pasikabinęs fotoaparata ir pasakojo, kaip nuniokotoje vietovėje būtų galima pasodinti pievelę, o iš žvyruobių padaryti tvenkinius, kuriuose maudytūsi aplinkiniai gyventojai. Ėrikas dėvėjo apspurusį vilnonį megztinį ir avėjo botus, buvo apsikirpęs ežiuku, o pakaušyje styrojo keletas ilgų plaukų. Aš studijavau aplinkos apsaugos politiką ir pragyvenimui prisidurdavau rašydama straipsnius į organizacijų laikraščius. Ėrikas studijavo architektūrą ir rengė diplomini darbą apie žvyro karjerų pertvarkymą į miesto parkus. Interviu nutarėme surengti vietoje, kurią Ėrikas fotografavo savo darbui.

Kai Ėrikas žibančiomis akimis, jau reginčiomis naujus peizažus, su purvinais botais atžirgliojo pasisveikinti, nebenorėjau paleisti jo rankos. Mudu vaikščiojome po didžiulę apleistą žemę ir Ėrikas pasakojo apie kasyklą Švedijoje, paverstą pasakiškai apšviestu lauko teatru, ir apie sąvartyną Anglijoje, taip apželdintą žole, kad žiūrint iš viršaus atrodo kaip moters siluetas.

– Mane nepaprastai įkvepia mintis, kad nebenaudojamą, nuniokotą aplinką galima vėl paversti gražia, – aiškino Ėrikas,

ore piešdamas arką, tarsi tapytų įsivaizduojamą peizažą. Mūdviejų rankos susilietė, jis kvepėjo mišku ir prakaitu, ir aš abiem delnais suėmiau jo veidą.

Žvyrduobės gilumoje nurengėme vienas kitą, nugarą dūrė aštrūs akmenukai. Traukiniu parvažiavome pas mane ir daug kartų mylėjomės, o už lango čireno kielės, buvo girdėti girtuoklių ir policininkų balsai. Kartu praleidom tris dienas ir naktis, mano butas kvepėjo vynu, prakaitu ir levandų aliejumi, ir visą laiką švietė saulė.

Niekada netroškau susitikinėti. Išsikrausčiusi iš namų norėjau nubrėžti aiškias ribas tarp savęs ir kitų. Kūną ir protą laikyti viename tvirtame pakete. Buvau pasirengusi nešti naštą dėl Žemės ateities, bet neketinau rūpintis nė vieno žmogaus asmeniniu sielvartu. Į namus vedžiojau si pažįstamus ir nepažįstamus vyrus, bet nuo tos akimirkos, kai jie prašnekdamo apie rimtesnius santykius, nebeatsiliepdavau į jų skambučius.

Su Ėriku apie santykius nekalbėjome. Jis įsiliejo į mano gyvenimą kaip ankstyvas pavasaris, ir staiga pasaulis pasidarė pilnas šviesos. Kai būdavome atskirai, galvodavau apie jo odą. Dviračiu važiuodama į paskaitas įsivaizdavau, kaip mano ranka slysta jo pilvu žemyn, ir vos nepervažiavau šuns. Kai būdavome kartu, aš jį nurengdavau. Greitai pavalgydavome, pabėgidavome, kartais nueidavome į kiną, ir aš nuolat laukdavau akimirkos, kai galėsiu įsitverti į jo marškinius. Nenorėjau susipažinti su jo draugais arba pristatyti jo saviesiems. Norėjau laikyti jį šiltame kambaryje, kuriame groja Deividas Bouvis ir kur visą dieną galima būti nuogam.

Per bendrus santuokos metus ne kartą esu jo nekętusi. Norėdavau išeiti ir niekada negrįžti. Buvau išėjusi ir visuomet

sugrįždavau. Esu įsimylėjusi kitą ir žinau, kad Ėrikas – taip pat, nors man to ir nesakė.

Ir vis vien po visų abejonių ir nuovargio valandėlių, vienišų naktinių klaidžiojimų, po visų nusivylimo kupinų žvilgsnių ir nuslėpto kartėlio man visuomet palengvėja, kai minioje pamatau Ėriko veidą. Ilgai dienai baigiantis laukiu, kol galėsime kartu gaminti maistą, atsikimšti butelį vyno ir pasipasakoti maloniausius dienos nutikimus, liūdesio akimirkas, kurias slepiame nuo kitų, užduoti klausimus, į kuriuos tik kitas gali surasti atsakymą.

Rišdamasi šaliką įsivaizduoju, kaip Ėrikas eina oro uosto atvykimo terminalu tempdamas lagaminą, ant kurio esu užrašiusi jo vardą ir pavardę. Ėrikas pažįsta mane geriau nei bet kas kitas, ir kartais būtent dėl to turiu išeiti. Laukimo salėje, žmonių apsuptyje, mudu apsikabiname, prisispaudžiu prie jo seno kaip pasaulis vilnonio megztinio ir užuodžiu kavos ir oro uosto kvapus, mano drabužiai pilni rudens ir Ėrikas švelniai nubraukia prie mano palto prikibusį medžio lapą. Nusprendžiame važiuoti autobusu iki centro ir iš ten keliauti namo pėsčiomis, sustoti išgerti taurės, o galbūt tiesiog žingsniuoti susikibę už rankų. Vėsiame kaip stiklas ore – pažįstamo delno šiluma ir per daugelį metų nušlifluotas bendras humoras, kuris nuneša mus namo kur kas anksčiau, nei praveriame duris.

Ėrikas praleido savaitę Zambijoje, kur projektuoja senos vario kasyklos pertvarkymą į viešąjį parką.

– Čia vaikai galėtų pasodinti savo medelius, – pasidėjęs priešais save maketus aiškino jis žibančiomis akimis, ir nuo jų viskas aplinkui imdavo švytėti.

Noriu viską išgirsti apie kelionę. Noriu pamatyti, ar jis nepamiršo pasitepti kremu nuo saulės, ar jo nosis ir vėl nusilupusi.

Universiteto koridoriuje mane pasitinka asistentė. Aš jai pamuoju ir ji tvirtai sučiumpa mane už rankos, tarsi viena iš mūsų tuoj nukris.

– Jie klausia tavęs, – sušvokščia ji ir linkteli dviejų prie sienos laukiančių policininkų pusėn.